

İŞÇİ SINIFININ ESARET KOŞULLARI ve AYDINLARIN AKIL TUTULMASI

Deniz ADALI*

İşçi sınıfının ve sendikal hareketin durumu üzerine tartışmak, aslında ülkemizin 12 Eylül sonrası sınıf hareketi, toplumsal mücadele süreci üzerine tartışmak gibidir. Bu konu ise, sürekli köşeleri erozyona uğratılmış bir tartışma zeminine girmek demektir. Bu nedenle, konu üzerine tartışanların da, kendilerini tartıştığı bir süreçtir. Mesela bir sendikacı kalkıp, "örgütsüzüz" dediğinde, aynı zamanda kendi pratiğini de tartışmaya açmaktadır. Mesela bir sendikacı "AB'yi destekliyorum çünkü oradan işçi yasaları alanında özgürlükler gelecek" dedi mi, kendisi hakkında da "ileri" tezler ileri sürmektedir. Bu nedenle işçi sınıfı üzerine tartışmak, ister istemez, "aydınlar" üzerine de tartışmak demektir. Devrimci hareket üzerine tartışmak demek olduğu da açık.

Oysa bu konuda bir akıl tutulması olduğunu ileri sürmemiz, aydınlarımızın bugünkü durumunu anlamak açısından da uygun düşer. Kapitalist-emperyalist sistem, ne zaman yeni bir saldırıya başlayacaksa, her zaman önce bunun için ideolojik temeller oluşturur. Mesela 1850'lerde, belki daha önce de denilebilir, ama yuvarlak bir tarih olarak 1900'lerde, sömürgeciliği yaymak için adım attıkları her toprakta "medeniyet taşıyoruz" diyorlardı ve girecekleri her toprakta, kendilerinin "medeniyet taşıma" projelerine ortaklar buldular. 200 yıllık ABD, binlerce yıllık medeniyet beşiği olan pek çok ülkeye, modernleştirme ve medeniyet taşıma sloganı ile girmiştir ve bu konuda da bir ideolojik zemin hazırlanmıştır. 1940 sonrasında, sanki İkinci Dünya Savaşı'nda zafere ulaşan SSCB değilmiş gibi, tüm dünyada emperyalist yayılma "demokrasi ve kalkınma" perdesi ardında gerçekleştirildi. Katliamlarına "demokrasi" dediler ve egemen oldukları ülkelerde de bu konuda kendi fikirlerini tartışan önemli çevreler oluşturdular. Ve

* Yazar

SSCB'nin yıkılması sonrasında globalleşme üzerinde aynı saldırıyı sürdürdüler. Globalleşmenin 'cezbedici' bulutları dağıldığı için bunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu kısa özete, çok daha fazlasını eklemek mümkün. Ama konumuzu dağıtır. Anlaşıyor ki, emperyalistler, her zaman saldırılarını bir ideolojik saldırı ile birlikte yürütüyorlar. İşte bu akıl tutulmasının, aydınlar ve sendika yöneticilerindeki bilinç bulanıklığının kaynağı budur; emperyalist saldırıdan etkilenmeleri.

Bu gerekli giriş-hatırlatmadan sonra, işçi sınıfının durumu hakkında tartışmaya geçebiliriz. Burada, bir genel manzara ortaya koymaya çalışacağız. Belki, bunu yaparken, manzaranın bizce önemli noktalarına daha fazla vurgu yapacağız ve belki manzaranın içinde anılması gereken bazı başka noktaları hiç anmadan geçeceğiz.

1- İşçi sınıfının koşulları, esaret koşullarıdır. Bu ne demektir? İşçi sınıfı, ekonomik-demokratik anlamda örgütsüzdür. İşçi sınıfı siyasal alanda, siyaset sahnesinde yoktur. İşçi sınıfının mevcut ekonomik-demokratik örgütlenmeleri, kendi çıkarlarını savunmamaktadır.

İşçi sınıfı, kendi ekonomik, siyasal çıkarları etrafında örgütlü değildir. İşçi sınıfı, devlet-sendika mafyasını hâlâ sırtında taşımaktadır. Ve bu aslında esaret koşulları diyebileceğimiz koşulları oluşturmaktadır.

Son yıllarda işçi sınıfı, ekonomik hakları için grev kararlarını bile, kendi çıkarlarının gereklerine uygun olarak vermemişlerdir. Bu durum, tek başına bu durum bile yeterince ağırdır ve Anadolu işçi sınıfının üzerine çöken sendika mafyası, gerçekte, bu ağır durumun sorumlusudur. Bu tablo bize iki şeyi göstermektedir: İlki işçi sınıfının ekonomik örgütleri, hepsi değilse de hepsine yakını, işçi sınıfının çıkarları için hareket etmemektedir, tersine işçi sınıfını denetim altında tutmak onların ana faaliyet hedefidir. İkincisi, pek çok "dürüst", "demokrat", "işçiden yana" sendikacı bu konuda zülf-i yare dokunmadan varlıklarını sürdürmekte ya da işçi sınıfına karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmemekte-getirememektedir.

Bu nokta, 'akıl tutulması' dediğimiz sürecin de içindedir. Biz, sendika mafyasının uzantılarına ne diyebiliriz ki? Onları deşifre etmek, işçi sınıfının sırtından indirmek dışında bir devrimci tutum var mıdır? Oysa bu noktada sendikalarda hatırı sayılır sayıda "kendilerinden beklentilerimiz" olan sendikacılar vardır. Ve bu sendikacıların eleştirisi, çuvaldızı kendimize batırmak anlamında son derece gereklidir.

Aydınlarda var olan akıl tutulması, bu sendikacılarımızda da fazlası ile var-

dir. İki temel noktayı açığa kavuşturmak gerekir. İlki, işçi sınıfının toplumsal mücadelede öneminin azaldığı yönündeki düşüncedir. İkincisi ise sendikaların tüm dünyada güç kaybettikleri savunusudur. Bu iki noktayı tartışabilirsek, belki işçi sınıfı mücadelesi adına kendilerinden bir şeyler beklenen sendikacıların, neyi yapmamakta olduklarını gösterebileceğiz.

Bize deniyor ki, işçi sınıfının toplumsal mücadelede önemi azalmaktadır. Bunun nedeni olarak da işçi sınıfının hem öneminin, hem de niceliksel gelişiminin azalması gösterilmektedir. Burada tam bir akıl tutulması vardır. Burada, kapitalist sistemin ideologlarının saldırılarının etkisini de görmekteyiz.

İşçi sınıfının niceliksel olarak azaldığı bir yalan, bir yanılsamadır. Biz "21. Yüzyıl ve Kapitalist-Emperyalizm" isimli çalışmamızda bu konu üzerinde yoğunlukla durduk. Buradan bir alıntı, belki işimizi kolaylaştıracaktır. Sadece Anadolu'da, 1970-2000 yılları arasında işçi sayısında %80 oranında bir artış olmuş, işçi sayısı 16.1 milyondan, 28.8 milyona çıkmıştır. Bu bile yeterli olmalıdır. Ama ülkemiz söz konusu olduğunda, işin içine bir sosyal olgu olarak sürekli 10 milyon üzerinde olan işsiz sayısını, çocuk işçileri vb. de koymamız gerekir. En azından işçi sınıfının sayısal küçülmesinden söz etmek mümkün değildir. Toplumsal sınıflar içinde büyüyen başka hangi sınıf vardır? İşçi sınıfının toplumsal mücadeledeki rolünün azaldığı ise, bir yumurta-tavuk hikâyesine benziyor. Evet işçi sınıfının, mesela SSCB dağıldıktan sonra toplumsal mücadeledeki ağırlığı azalmıştır. Acaba bu işçi sınıfının örgütlenmesinin eksikliğini mi gösterir yoksa öneminin azaldığını mı? Avrupa örneği veriliyor ve deniyor ki, işçi sendikaları Avrupa'da da güç kaybediyor ve buradan hızla bir sonuca gidiliyor, demek ki, işçi sınıfının önemi azalıyor, demek ki, sınıf savaşımının önemi azalıyor. Çok acele, çok hızlı bir sonuca ulaşıyor. Ne telâş! Oysa işçiler adına ekonomik mücadele bile yürütmeyen bir sendikacılığın işçilerin desteğini kazanmasını beklemek saçma olmaz mıydı? Gerçekte sınıf mücadelesinin önemi mi azalıyor, yoksa, işçi sınıfı adına mücadele etmeyen sendikacılık anlayışının sonunu mu işaret ediyor?

Akıl tutulmasının kanıtları buradadır.

Ülkemiz aydınının Batı hayranlığı burada da devreye giriyor. Ömer Hayyam'ı, Batı üzerinden Türkçeleştirme eğilimi ne ise, sadece Avrupa'dan bakarak işçi sınıfının durumu ve geleceği hakkında kararlar oluşturma acelesi de odur.

Oysa Latin Amerika'ya bakılırsa sınıf mücadelesinin öneminin azalmadığı düşünülebilir. Ve herhalde küçümsenir bir kanıt da olmaz bu.

Ülkemizde, işçi sınıfının ekonomik örgütleri dediğimiz sendikalar, onun adı-

na ekonomik mücadele dahi yürütmez ya da birkaç sendika dışında yürütmez durumda ise, bu sendikaların güç kaybetmesinde şaşırarak ne olabilir? Belki de bu güç kaybı, "sağlık" göstergesi olarak bile yorumlanabilir. Evet işçi sınıfı toplumsal mücadele sahnesinde yoktur. Bu, bir yandan devrimci hareketin uluslararası yenilgisinin bir sonucudur, bir yandan da işçi sınıfının devlet güçlerince iyi denetlendiğinin göstergesidir. Yoksa sınıf mücadelesinin bittiğinin göstergesi değildir (Son, 2007 1 Mayıs'ında burjuvazideki korkuyu nasıl açıklayacağız? Sınıf mücadelesi bitmiş de, bu İstanbul Valisi'nin eski alışkanlıklara bağlı refleksinden mi ibarettir? Yoksa, devletin çatışmakta olan kanatlarının ortak kararı ile İstanbul esir mi alınmıştır?).

Belki de sınıf mücadelesinin bittiği şarkıları için çok erkendir!. Belki de işçi sınıfının öneminin azaldığı masalları için çok ama çok hızlı davranılmıştır!

İşte biz bu süreçte akıl tutulmasının da yeri olduğunu vurgulamak istiyoruz.

2- İşçi sınıfının gelecek mücadelesinde siyasal mücadele, her zamankinden daha büyük rol oynamaya adaydır. Ya da siyasal mücadele, ekonomik anlamdaki örgütsüzlük de içinde, esaret koşullarının aşılmasında, belirleyici rol oynamaya adaydır.

Tüm insanlık tarihi boyunca her büyük dönüşümde bilincin rolü sürekli artmaktadır. İlkel toplumdan bu yana bu süreci gözlemek mümkündür. Feodal toplumun parçalanıp burjuva toplumun doğuşunda bilincin rolü kendini çok açık biçimde ortaya koydu. Bu rol, Ekim Devrimi'nde de kendini gelişmiş biçimde ortaya koymuştur.

Bilinç, son kertede örgütlülük ve geliştirilen örgütlenme biçimlerinde kendini ifade eder.

Bu açıdan bugün, sınıf mücadelesi, toplumsal mücadele, tarihi süreçlerden geçmektedir. Bu bizim inancımızdır. SSCB'nin çözülmesi dünya devrimci hareketi tarihine bir yenilgi olarak yazılmıştır. Bu yenilgi, ağır bir yenilgidir ve bizce, gelecekteki sosyalizmin zaferinin bugünden ödenmiş bedelidir. Gelecekteki zafer ise, elbette işçi sınıfının bittiği masallarına inananların değil, işçi sınıfının eseri olacaktır. Buradan çıkış, ileri bir bilinci ve elbette buna uygun ifadenmiş bir örgütlenmeyi yaratmakla mümkün olacaktır. Bu nedenle de "akıl tutulması" salgınına karşı mücadele büyük önem kazanıyor.

İşçi sınıfının varlığı ya da işçi sınıfının rolü üzerine tartışmalar, gerçekte işçi sınıfının siyasal alanda güç kaybına da bağlı tartışmalardır. İşçi sınıfının siyasal alanda sahneye çıkması, sendikal alanda da gelişimin yolunu açacaktır. Elbette bu

paralel bir süreçtir de. Ama burada, siyasal mücadelenin önemli olduğunun bir kere daha altı çizilmelidir. İşçi sınıfı, siyasal olarak burjuva partilerin peşinden kopmadan, sendikal alanda da, ekonomik haklar alanında da, demokratik haklar alanında da ilerleme sağlamakta çok zorlanacaktır.

3- Sendikacılığın yükselmesinin yolu, işçi sendikacılığıdır.

Ülkemizde sendikaların güç kaybının pek çok açıklaması yapılıyor. En çok da, konuya en yakın olan sendikacılarca yapılıyor. Ve elbette konumları nedeniyle bu açıklamaları ciddiye almak zorunlu oluyor.

Kaybın boyutları konusunda epey kaynak var. Ve az sayıda da olsa sendikacılar dışında bu konuda ciddi çalışmalar yapanlar da mevcut.

Sendikalar, 12 Eylül bir dönüm noktası olarak alınırsa, o günden bu yana, üye sayılarını üçte bir oranında kaybettiler. Bu, bir rakam olarak durumun acı boyutunu gösterir mi? Kanımca hayır. Bu rakamı, iki veri ile beslemek, birlikte ele almak lazımdır: İlki işçi sayısının artış oranıdır. Diyelim ki, sendikalı işçi sayısı 3 milyon idi ise ve bugün hâlâ 3 milyon olsa, bu sendikalaşma oranında yarı yarıya düşme var demektir. Çünkü işçi sayısı, yuvarlak konuşursak ikiye katlanmıştır. Demek ki, sendikalaşma oranı aynı kalmış olsa idi, bu ciddi bir azalma demek olacaktı. Demek ki, işçi sayısındaki artış hesaba katılırsa, sendikalaşma oranının 5-6 kat düştüğü söylenebilir. İkinci veriyi de devreye sokmalıyız; bu süre zarfında işçi ve emekçilerin yaşam koşullarında ciddi bir kötüye gidiş gerçekleşmiştir. Bir yandan 10 milyonu aşkın işsiz sayısı, bir yandan da artan açlık ve yoksulluk oranı bunun en somut ifadesidir. Demek ki, işçi ve emekçilerin yaşam koşulları kötüleşirken sendikalaşma oranı düşmektedir.

Bunlar, bazı rakamlara can veren ve onların daha doğru anlaşılmasına olanak veren, tablonun renkli parçalarıdır.

Kuşku yok ki, sektör sektör sendikalaşmadaki değişimleri, gerilemeleri ele almak mümkün. Burada daha fazlasına gerek yok.

Bu noktada bazı sendikal ve sendika dışı çevrelerden yükselen eski bir nakaratı hatırlatmak gereklidir. Deniyordu ki, “ücret sendikacılığı değil, sosyal sendikacılık” yapacağız. Ne marifetli bir hamle! İçinde köylü kurnazlığı var. Köylüler, bazan öyle kurnazlıklar yaparlar ki, aldanan sadece kendileri ya da en çok kendileri olur. Diyelim ki, ücret sendikacılığı yerine sosyal sendikacılık yapacaksın, örneğin de AB ülkeleri olacak. Aradan 10 yıl geçince bu kez “sendikaların güç kaybetmesi normal, zaten AB’de de güç kaybediyorlar, bu bir uluslararası eğitim” deme hakkını kendinde nasıl bulacaksın?

Ücret sendikacılığının dar kapsamını aşmak adına öne sürülen bu “cılalı” sözler, gerçekte hem sosyal hakların tek tek tırpanlanmasını seyretmeye, hem de ücretler için mücadele etmemeye vardı. Dün sosyal sendikacılık diye yola çıkanlar, meselenin özünü öylesine örttüler ki, sonra globalizmin savunucuları oldular. Globalizmi de hiçbir biçimde doğru anlamadılar. Globalizme karşı durmayı, ulus devleti savunmak olarak ele aldılar. Emperyalist cephenin ideologlarının önümüze koyduğu karşıtlığı ‘ya ulus devletçi olacaksın, ya globalist’ karşıtlığını kendileri aspirin gibi yuttukları gibi, işçilere de yutturmaya çalıştılar.

Talihsizlik işte! Eğer sen AB’yi dünyanın merkezi olarak ele alırsan, iletişimin bu kadar geliştiği bu çağda AB’den başka yerlere gözlerini kaparsan, talihsiz olmakla kalmaz, kör de olursun. Körlerin yol gösterme durumları da olabilir, ama allah kimseyi onların kılavuzluğuna bırakmasın!

Ücret sendikacılığı yerine sosyal hakları öne almayı hedefleyen sendikacılığı savunanlar, gerçekte, işi hiç ciddiye almadılar. Sınıf ve kitle sendikacılığının, eski ve daha çok Marksist bir tez olduğu için reddedilmesinin modaya uygun olacağından hareketle, yerine alelacele bir şeyler önerdiler. Sorun onlarda değil, sorun onları ciddiye almak zorunda olan işçi sınıfındadır. Öyle ya 12 Eylül’ün ardından meydan boştur ve bir yanda sendika mafyası varken, bir yandan da bu politikalar geliştirilmekteydi.

Belki de sendikaların güç kaybında bu anlayışların da yeri ve rolü olmuştur.

Şimdi ise, sendikal alanda kendilerinden olumlu adımlar beklenen kişilerde, işçi sınıfı ve kendi güçlerine güvenmek yerine, sınıf rotasının kaybedilmiş olması nedeniyle, AB’den medet umarak, “demokratik bir sendikacılık yasası” yaratmaya çalışanlar, aynı yanlışı devam ettirmektedirler.

AB’den gelecek baskı ile sendikal yasalarda iyileşme beklemek acaba “akılcı” değil midir? Akılcı, terimi ilginç olduğu için buraya alıyoruz. “Akılcı” bazan, “zaten başka bir şey elde edemeyiz, bari buna destek verelim, hem bu arada da risk almayız” demektir. Bazan diyoruz ve burada bu arkadaşların aklında var olan akılcılık da budur.

Oysa, 12 Eylül sonrasında, KESK’in doğuşu tersini göstermektedir. KESK, gerçekte hak verilmez alınır, yasa sokakta ve mücadele içinde şekillenir anlayışının doğruluğunu göstermektedir. Süreç tam da böyle gelişmiştir. Sendika yasak idi ama vardı. Yürüyüşler yasak idi ama yapıldı. Ve onca mücadeleye rağmen, sendika yasası “grevsiz sendika” biçiminde çıktı.

Sürece şöyle bakalım, acaba Avrupa’da sendikal haklar budanmıyor mu?

AB emperyalistlerinin en büyük uğraşlarından biri, SSCB sonrasında, işçi hakları ve emek maliyetlerinin tırpanlanması değil midir? AB ülkelerinde sendikacılık güç kaybediyorsa, işçi haklarının ve sosyal hakların ustaca tırpanlanmasına karşı, tarihte eşi görülmedik bir sessizlikle yanıt vermeleri bir etken değil midir?

Sessiz şeyin çekiciliği, melankolik nitelikte veya anlaktır. Sessizliğin kitlesel bir çekiciliği olabilir mi? Sessizlik arkasından milyonları yürütebilir mi? Sessizlik bir çoğalmaya yol açabilir mi, nereye kadar?

Eylemin sessizlik, eylemin kaçmak, eylemin dilenmek ise, büyümeyi, boy atmayı nasıl düşünebilirsin? Dahası acaba Avrupa sendikaları, hepsi değil, büyük çoğunluğu, sendikalarını büyütme istedikler mi?

Burada tekrar bizim, sendika mafyası diye isimlendirdiğimiz ve sarı-sendikacılığı çok aşan, tekeller ve devletle başka yollarla da bağlanan sendikal ağ yeniden hatırlanmalıdır. Biz bu sendika mafyasının görevinin önce işçi sınıfını dizginlemek, sonra da küçültmek ve "salt ekonomik bir varlık" haline getirmek olduğunu iddia ediyoruz.

Tarihte işçi ve emekçiler için çok daha ağır koşullar varolmuştur ve işçiler bunun altından kalkmasını bilmiştir. Burada sessizliği sürekli hale getiren ana etken, siyasal alanda var olmamak ve medya yolu ile sürekli bombardıman altında yaşamaktır. Bizim liberal sol sendikacılarımız, bu kulakları sağır, gözleri kör eden bombardımanı, işçilere yeni bir müzik ve yeni bir görme biçimi olarak yutturmaya çalışıyorlar.

Ve biz bu noktada sınıf ve kitle sendikacılığı denilen şeyi tekrar öneriyoruz. Sınıf bilincine vurgu yapıyoruz. Sorumuz açıktır; işçilerin haklarını savunmadan, ekonomik ve sosyal haklarını birlikte savunmadan, onları kendi güçleri etrafında örgütlemekten sendikacılık yapılabilir mi? Talebimiz açıktır. Biz işçiler işçi sendikacılığı istiyoruz: İşçilerin ekonomik ve sosyal haklarını savunacak, işçilerin ekonomik haklarını "artık onlara gerek yok sosyal haklar isteyelim" gibi numaralarla bir yana bırakmayacak, şubelerini işçilerin çamurlu ayaklarının girip çıkabilecekleri tarzda döşeyecek, örgütlenmeyi fabrika ve işyerleri bazında sürdürececek, sendikal bürokrasiyi sadeleştirecek, sınıf dayanışması ve sınıf kardeşliğini eylemli savunacak, işçi sınıfını hangi ülkede olursa olsun diğer işçilerin kardeşi olarak görecektir ve bunu eylemli olarak oraya koyacak bir sendikacılıktan söz ediyoruz. Başka pek çok şey eklenebilir. Ama işin özü buradadır. Eksikleri tamamlamak mümkündür.

Burada önemli olan eksikliklerden çok, devlet sendikacılığından kopuş, sen-

dika mafyasının denetiminden kurtuluş ve işçi sendikacılığına adım atmaktır. Burada bir rota değişimi gereklidir.

Peki buna uygun yasal çerçeve ne olacak? Emin olmak gerekir ki, yasal çerçeveyi örgütlü işçi ve emekçi mücadelesi belirleyecektir, hem de mutlaka mücadelenin birkaç adım gerisinde. Daha ileri gidebilmek için, daha ileri mücadele gereklidir. Örgütlü mücadele dışında bir gelişim ve ilerleme yolu yoktur. AB'den iyi sendikal yasalar beklemek, akıl tutulmasının bir başka örneğidir.

Her tutulma gibi, akıl tutulmasının da sonu vardır.

Her kiralama gibi, aklını kiraya vermenin de son tarihi vardır.